

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра політичної соціології

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказом кафедри політичного факультету

В'ячеслав НІКУЛІН

«08» червня 2024 року

Робоча програма навчальної дисципліни

Соціологія ідеологій

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ бакалавр _____
галузь знань _____ 05 Соціальні та поведінкові науки _____
(шифр і назва)
спеціальність _____ 054 Соціологія, _____
(шифр і назва)
освітня програма _____ Соціально-політичні та маркетингові дослідження _____
(шифр і назва)
спеціалізація _____
(шифр і назва)
вид дисципліни _____ обов'язкова _____
(обов'язкова / за вибором)
факультет _____ соціологічний _____

2024 / 2025 навчальний рік

Програму обговорено та рекомендовано до затвердження Вченою радою соціологічного факультету

“26” червня 2024 року, протокол №9

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Литовченко Артем Дмитрович, к.соц.н., доцент кафедри політичної соціології; Нехаєнко Оксана Василівна, д.ф. з соціології., старший викладач кафедри політичної соціології.

Програму схвалено на засіданні кафедри політичної соціології

Протокол від “21” червня 2024 року №12

завідувач кафедри

Дмитро БОЙКО

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету

Протокол від “24” червня 2024 року №8

Голова науково-методичної комісії

Юлія СОРОКА

ВСТУП

Програму вивчення нормативної навчальної дисципліни “*Політична соціологія*” складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності “054 Соціологія”.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – розкриття сутності та функцій ідеологій як соціального феномену.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

- сформувати у студентів уявлення про різні підходи до визначення та аналізу ідеологій
- надати базові знання, необхідні для розуміння ролі ідеологій у суспільному житті;
- розкрити специфіку соціологічних підходів та окремо підходу політичної соціології до вивчення політичних ідеологій порівняно із іншими ідеологіями;
- навчити студентів самостійно аналізувати ідеології як соціальні факти, соціальні продукти, соціальні феномени;
- надати системну уяву про природу, функції та механізми виникнення/виробництва ідеологій;
- визначити роль, місце та межі ефективності наукового пізнання культурно-ідеологічних процесів;
- позначити місце ідеологічних аспектів у культурному виробництві та відтворенні;
- стимулювати критичне осмислення культурно-ідеологічних процесів й моделей взаємодії та взаємовпливу культури та ідеології;
- надати соціологічно обґрунтоване уявлення про потенціал соціального конструювання, що властивий фантастичній гілці культурного виробництва;
- навчити студентів користуватися критичним мисленням для виокремлення й деконструкції латентних соціально-ідеологічних проектів, для експертної оцінки перспектив їхнього використання та взаємовпливу із відкритими соціально-ідеологічними проектами.

1.3. Кількість кредитів

для денної форми навчання – 4

1.4. Загальна кількість годин

Для денної форми навчання - 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Рік підготовки	
3-й	
Семестр	
5-й	
Лекції	
28 год.	
Практичні, семінарські заняття	
28 год.	
Лабораторні заняття	
0 год.	
Самостійна робота	
64 год.	
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Навчальна дисципліна забезпечує розвиток наступних **компетентностей**:

ЗК 4 Здатність до критики й самокритики, толерантність

ЗК 9 Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми

ЗК 13 Здатність до аргументованого представлення власної думки, компетентної та толерантної дискусії з її оппонентами

ЗК 15 Здатність діяти соціально відповідально

ФК 1 Здатність застосовувати соціологічні поняття, концепції та теорії для інтерпретації соціальних явищ і процесів

ФК 2 Розуміння базових закономірностей взаємодії індивідів, соціальних груп, спільнот і суспільств

ФК 3 Розуміння соціальних процесів, трендів, можливостей і викликів соціальних змін в Україні та світі

ФК 4 Здатність зіставити результати різних соціологічних досліджень

ФК 6 Здатність застосувати соціологічний дослідницький інструментарій

ФК 7 Здатність знайти соціальні дані у відкритому доступі, здійснити їх змістовне структурування й узагальнення

ФК 8 Здатність проаналізувати, представити та проінтерпретувати числові й нечислові соціальні дані

ФК 9 Здатність застосовувати знання галузевих соціологічних дисциплін для макро- і мікросоціологічного аналізу, побудови соціологічних моделей

Навчальну дисципліну спрямовано на досягнення таких **результатів** навчання:

ПРН 1 Давати визначення соціологічних понять і застосовувати соціологічні поняття, концепції та теорії для пояснення практичних ситуацій

ПРН 3 Описувати та застосовувати базові критерії науковості та об'єктивності досліджень

ПРН 4 Формулювати дослідницькі запитання та конкретизовувати мету дослідження

ПРН 11 Узагальнювати та зіставляти результати різних досліджень

ПРН 12 Обґрунтовувати методологію та висновки власного дослідження

ПРН 20 Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень

ПРН 22 Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування завдань спеціальності, відтворювати факти (дати, події, принципи й закономірності суспільного розвитку), встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між подіями, явищами, робити висновки, аргументувати свої думки

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти мають досягти таких **результатів** навчання:

1. Опанувати основні поняття й положення концепцій досліджуваної проблематики.
2. Вміти співставляти та порівнювати процеси зародження/виникнення та конструювання ідеологій із процесами втілення соціально-ідеологічних практик.
3. Вміти розробляти і проводити соціологічні дослідження «концептуальних тіл» і практик різних ідеологій.
4. Вміти розпізнавати латентні ідеологічні форми та елементи, аналізувати соціальні підвалини політичних ідеологій, соціокультурні та соціокультурні фактори їхнього формування
5. Навчитись аналізувати «концептуальні тіла» ідеологій та практики як втілення «концептуальних тіл» ідеологій.
6. Навчитись вирізняти специфіку політичних ідеологій та відповідних практик поміж інших ідеологій.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Поняття ідеології: конструкція та деконструкція терміну

Ідеологія: уявлення в словах та вчення про ідеї. Ідеології як системи ідей. Ідеологія як соціальний факт. Ідеологія як форма свідомості, як культурна форма, як соціальні відносини. Народження та життя, виникнення та розвиток, створення та трансформація ідеологій.

Тема 2. Поняття ідеології в системі соціологічних понять

Ідеологія і свідомість. Ідеологія, ідеї, ідеали. Ідеологія та стереотипи. Ідеологія і міфи. Ідеологія і дискурс. Ідеологія і наука. Ідеологія та історія. Ідеологія і культура. Ідеологія і світогляд. Ідеологія і гегемонія. Ідеологія, уподобання, переконання. Ідеологія та габітус.

Тема 3. Підходи до розуміння та аналізу ідеологій

Біхевіористський підхід до аналізу ідеологій: ідеологія як взаємозв'язок аттitudів та поведінки. Координатні осі аналізу: когнітивна, оціночна, прагматична. Психологічний підхід до розуміння ідеологій: суб'єктивна раціоналізація та образне сприйняття дійсності. Комунікативистський підхід: ідеологія як дискретна, «системно-розірвана» комунікація. Критико-соціологічні підходи до аналізу ідеологій: переконання як базис політичних ідеологій; дискурсивне конструювання та втілення ідеологій; ідеологія та механізми уподобань. Соціологічний аналіз ідеологій: усвідомленість та соціальна вкоріненість ідеологій. Ідеологія як теоретична система та система практик.

Тема 4. Авторські підходи до аналізу ідеологій

К.Маркс та Ф.Енгельс: ідеологія як *ілюзорна* свідомість та її класовий характер. А. Грамші: ідеологія як знаряддя встановлення гегемонії. Е. Дюркгейм, М. Шелер та К. Мангейм про «помилковий» характер ідеології; ідеологія як «фальшива» свідомість. Нетотожність марксовського та мангейм'янського підходів. Л. Альтюссер: ідеологія як антинаука та продукт ідеологічного апарату. А. Лефевр, М. Пешо, П. Серіо, С. Жижек: ідеологія як дискурс.

Тема 5. Структура ідеологій

Ідеологія як система переконань: від індивідуальних установок до соціальних практик. Елементи ідеології: вподобання, переконання, ідеї, ідеали, теорії, програми, висновкові надбудови, схеми ідентифікації, габітуси, цінності, символи, утопії, міфологеми, стереотипи, поведінкові шаблони, практики. Дослідження характеру взаємозв'язку елементів: логічний, психологічний та соціальний фактори. Функції ідеології.

Тема 6. Генеза й розвиток ідеології

Зародження, виникнення та конструювання ідеології: багатопаровий та нелінійний характер формування ідеології. Артикуляція як практика життя ідеології. Ідеологізація та деідеологізація. Квазі-ідеології та прото-ідеології. Локальні (секторальні) та тотальні ідеології. Штучні та «живі» ідеології. Ідеологія та еліта. Соціальні підвалини та соціальна підтримка ідеології. Ідеологія та «інтелігенція». Політичні та неполітичні (культурні, освітні, релігійні, моральні) ідеології. Наукові ідеології. Повсякденні ідеології: П. Бергер, Т. Лукман, І. Попова. Феноменологічні аспекти розвитку ідеологій. Модернізація та архаїзація як ідеологічні процеси. Від мислення крізь практики до інституту: питання принципової схеми розвитку ідеології.

Тема 7. Політичні ідеології в дзеркалі соціологічного аналізу

Виникнення та конструювання політичних ідеологій: фактори, механізми, засоби. Місце та роль ідеологій у розвитку та функціонуванні політики. Ідеології та держава. Лібералізм та неолібералізм. Консерватизм та неоконсерватизм. Соціалізм та його версії. Соціал-демократичні ідеологічні течії. Комунізм. Анархізм, анархо-комунізм, анархо-синдикалізм. Націоналізм. Етнонаціоналізм та расизм. Фашизм та його конкретно-історичні (національні) версії. Глобалізм, антиглобалізм, альтерглобалізм. Популізм як політична (анти)ідеологія. Міжідеологічні та надідеологічні зв'язки.

Тема 8. Емпіричні перспективи соціологічного аналізу ідеологій

Соціологічні методи аналізу ідеологій. Контент-аналіз ідеологічних матеріалів. Дискурс-аналіз понятійної системи, артикуляції та практик ідеології. Соціологічні методи

дослідження соціальних підвалин та соціальної підтримки ідеологій. Соціологічна експертиза ідеологічних програм та проектів. Інституційний аналіз ідеологій.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усьог о	у тому числі					усьог о	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с. р.	л		п	лаб	інд	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Поняття ідеології: конструкція та деконструкція терміну	11	2	4			8						
Тема 2. Поняття ідеології в системі соціологічних понять	13	2	4			8						
Тема 3. Підходи до розуміння та аналізу ідеологій	14	4	4			8						
Тема 4. Авторські підходи до аналізу ідеологій	14	4	4			8						
Тема 5. Структура ідеологій	14	4	2			8						
Тема 6. Генеза й розвиток ідеології	14	4	4			8						
Тема 7. Політичні ідеології в дзеркалі соціологічного аналізу	14	4	4			8						
Тема 8. Емпіричні перспективи соціологічного аналізу ідеологій	14	4	2			8						
Усього годин	120	28	28			64						

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Поняття ідеології: конструкція та деконструкція терміну 1. Чи є ідеологія науковим/соціологічним поняттям? 2. Аргументи та контраргументи термінологічного наповнення ідеології 3. Виникнення, зародження чи конструювання: як ідеології з'являються у суспільному житті?	1	
2	Поняття ідеології в системі соціологічних понять 1. Чи є ідеологія обов'язково раціональною? 2. Чи є ідеологія обов'язково усвідомленою?	1	

	<i>3. Ідеологія – форма та/або зміст?</i>		
3	Підходи до розуміння та аналізу ідеологій 1. <i>Критика біхевіористського та психологічного підходів до аналізу ідеологій</i> 2. <i>Модель «ідеологічної людини» як фундамент антропологічного підходу до аналізу ідеологій</i> 3. <i>Вади комунікативного підходу: перспективи подолання</i> 4. <i>Ідеологія як засіб фіксації/продукування/виправдання нерівностей</i>	2	
4	Авторські підходи до аналізу ідеологій 1. <i>Марксизм: «ідеологічний аналіз ідеологій».</i> 2. <i>Реальність та перспективи наукової ідеології</i> 3. <i>П. Бурд'є: габітуси та номінації в аналізі ідеології</i>	2	
5	Структура ідеологій 1. <i>Механізми уподобань в структурі ідеологій</i> 2. <i>Ідентичність як ідеологічний конструкт</i> 3. <i>Функції ідеології vs ідеологічні функції</i> 4. <i>Ідеологія та утопія: структурний взаємозв'язок</i>	2	
6	Генеза й розвиток ідеології 1. <i>Роль артикуляції у визначенні ідеології та її самопрезентації</i> 2. <i>Ідеологія як маскувальне знаряддя еліти</i> 3. <i>Роль «інтелігенції» у конструюванні та легітимації ідеологій</i> 4. <i>Критика деідеологізації</i>	2	
7	Політичні ідеології в дзеркалі соціологічного аналізу 1. <i>Перспективи ідеологічного синкретизму</i> 2. <i>Модернізм та постмодернізм як політичні ідеології</i> 3. <i>Макроідеології та їхнє надполітичне значення</i>	2	
8	Емпіричні перспективи соціологічного аналізу ідеологій 1. <i>Якісні методи соціологічного аналізу ідеологій</i> 2. <i>Кількісні методи соціологічного аналізу ідеологій</i> 3. <i>Міждисциплінарні перспективи вивчення ідеологій</i>	2	
	Усього годин	14	

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Стаття Ліона Альтюссера «History and Imperialism» (читання та підготовка 2-х питань для дискусії)	8	
2	Робота Славоя Жижека «Дражливий суб'єкт: відсутній центр політичної онтології» (читання та підготовка питання для дискусії)	10	
3	Уривок з роботи К.Маркса та Ф.Енгельса «Німецька ідеологія» (читання та підготовка 2-х питань для дискусії)	10	
4	Концепція габітуса П. Бурд'є: підготовка схеми аналізу ідеології	10	
5	Підготовка до контрольної роботи за темами 1-4	10	
6	Стаття В. Танчера «Соціологія та ідеологія в ракурсі постмодерного мислення» (читання та підготовка	10	

	питання для дискусії)		
7	Типології політичних ідеологій (підготовка обзору до дискусії)	10	
8	Стан та перспективи розвитку політичних ідеологій на Україні (підготовка до дискусії)	10	
	Разом	78	

6. Індивідуальні завдання

Творче завдання, контрольні роботи

7. Методи контролю

Контрольні роботи, передбачені навчальним планом (*контрольна робота номер один - тести+2 відкритих питання; контрольна робота номер 2 - індивідуалізовані відкриті питання*). Робота на семінарських заняттях (доповіді, відповіді, питання, робота в групах). Творче завдання.

Приклади питань контрольної роботи:

Ідеологізація як процес «соціального вкорінення» ідеології: напрямки інтерпретації

Критерії оцінювання контрольної роботи

Відповідь повна, або з однією незначною помилкою	13-15 балів
Відповідь повна, але з двома-трьома незначними помилками	10-12 балів
Відповідь не досить повна, та (або) із суттєвими помилками	6-9 балів
Відповідь не повна, містить суттєві помилки	1-5 балів
Відповідь майже відсутня та (або) не відповідає запитанню	0 балів

Приклад творчого завдання

Аналіз соціального фундаменту конкретної політичної ідеології (на вибір) із усної презентацією.

Критерії оцінювання питань творчого завдання

<i>Високий рівень</i> 30 - 40 балів	- відповідь характеризується: повними і глибокими знаннями з предмету; вільним володінням спеціальною термінологією; творчим креативним підходом.
<i>Середній рівень</i> 15-29 балів	- відповідь характеризується: повними і глибокими знаннями з предмету; вільним володінням термінами, поняттями; допущенням неточностей у викладі матеріалу; помилками при відповідях на питання.
<i>Низький рівень</i> 1-14 балів	- відповідь характеризується: слабким знанням теоретичного матеріалу; допущенням деяких помилок у відповідях на питання.
<i>Незадовільний рівень</i> 0 балів	- відповідь характеризується: дуже слабким знанням теоретичного матеріалу; допущенням грубих помилок у відповідях на питання.

Мінімальний бал для допуску до написання заліку: 10 балів

Методичні рекомендації з виконання залікової роботи

Для отримання найвищої оцінки необхідно поєднати:

- коректне та послідовне використання матеріалів лекцій та першоджерел у відповіді – при використанні основних понять курсу (політика, влада, вплив тощо), визначенні соціально-політичних явищ та структур, аналізі соціально-політичних процесів, прогнозуванні політичних подій та експертизі соціально-політичних взаємодій;
- критичне переосмислення окремих тез із матеріалів лекцій та першоджерел у відповіді – при виявленні недосконалості понять, концепцій, схем та моделей, що використані в курсі;
- прозоре та аргументоване висвітлення авторської позиції – у порівнянні різних визначень основних понять курсу, при аналізі соціально-політичних процесів, прогнозуванні соціально-політичних подій та експертизі соціально-політичних взаємодій;
- використання самостійних прикладів, що не наводились в лекційному матеріалі та/або першоджерелах і максимально чітко ілюструють позицію автора – для демонстрації навичок експертизи владних стратегій, соціальних факторів політичних процесів, впливу політичних подій на соціальні структури та навпаки.

Для отримання мінімально необхідної оцінки необхідно:

- коректне та послідовне використання матеріалів лекцій та/або першоджерел у відповіді – використанні основних понять курсу (політика, влада, вплив тощо), визначенні соціально-політичних явищ та структур, аналізі соціально-політичних процесів, прогнозуванні політичних подій та експертизі соціально-політичних взаємодій;
- використання прикладів, що чітко ілюструють позицію автора – для демонстрації навичок експертизи владних стратегій, соціальних факторів політичних процесів, впливу політичних подій на соціальні структури та навпаки;
- самостійне викладення думок у відповіді (без елементів академічної недоброчесності).

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль та самостійна робота								Контрольна робота 1	Контрольна робота 2	Творче завдання	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	15	15	40	100
3	3	3	6	3	3	3	6				
15				15							

T1, T2 ... – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

1. Althusser, L. History and Imperialism: Writings, 1963–1986 translated and edited by G.M. Goshgarian. London: Polity, 2019.
2. Berger, P. L. and T. Luckmann (1966), The Social Construction of Reality: A Treatise in

- the Sociology of Knowledge, Garden City, NY: Anchor Books.
3. Bourdieu, Pierre & Boltanski, Luc. La production de l'idéologie dominante. P.: Demopolis, 2008. 157 p.
 4. Marcuse, Herbert (1991). One-dimensional Man: Studies in Ideology of Advanced Industrial Society. New York: Routledge. 261 p.
 5. Агамбен Дж. Друг. Чотири есеї про політику \ Переклад і впорядкування Олександра Тимофесєва. — Дніпро, 2022
 6. Адорно Т. Зауваги про політику і невроз // «Філософія публічного управління». 2018. № 2. С. 4.7.
 7. Бодріяр, Ж. Симулякри і симуляція / Пер. з фр. В. Ховхун. — К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2004. — 230 с.
 8. Бурдьє П. Практичний глузд. Київ: Український Центр духовної культури, 2003. 503 с.
 9. Габермас Ю. Залучення іншого: Студії з політичної теорії / Пер. з нім. А. Дахнія. — Львів: Астролябія, 2006. — 416 с.
 10. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості. — Львів: Літопис, 2000. — 320 с.
 11. Грамші А. В'язничні зошити. Вибрані записи / Пер. з іт. — 2-е вид., перероб. і доп. — Київ: Вперед, 2017. — 417 стор.
 12. Жижек С. Дразливий суб'єкт: відсутній центр політичної онтології/ Пер. з англ. Димерець Р. Й. — Київ: ППС-2002, 2008. - 510 с. - ("Сучасна гуманітарна бібліотека").
 13. Жижек С. Як читати Лакана. Пер. з англ. Павло Швед. – Київ: Комубук, 2019.
 14. Литовченко А. Альтюссер Луї П'єр; Горкхаймер Макс; Кропоткін Петро; Ленін (Ульянов) Володимир; Маркузе Герберт. В *Історія політичної думки: навч. енцикл. словник-довідник для студентів вищ. навч. закл.* / За заг. ред. Н.М. Хоми [В.М.Денисенко, Л.Я.Угрин, Г.В.Шипунов та ін.]. – Львів: Новий Світ-2000, 2014. – 766 с.
 15. Латур, Б.; Колгас, Р. та ін. А комусь ще подобаються міста? Екологія проти модернізації. — К.: IST Publishing, 2021. — 164 с.
 16. Литовченко А. Д. Авторитарна особистість; Відчуження в політичній сфері; Гегемонія; Демонстративне споживання; Ідеологія; Критична соціологія; Наука і ідеологія; Споживання суспільство; Утопія соціальна; Франкфуртська школа. В *Соціологія: терміни і поняття. Навчальний словник-довідник.* За загальною редакцією В. М, Пічі [Н. В. Ковалиско, Ю.Ф. Пачковський, О.І. Пташник-Сердюк та ін.]. Львів: «Новий Світ-2000», 2018 р. – с. 83; 96; 127; 194; 299; 552; 612
 17. Литовченко А.Д., Мурадян О.С. Неомарксистський погляд на політику: критична науково-суспільна програма. *Історія політичної думки: підручник: у 2-х т.* за заг. ред. Н. М. Хоми; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, І. Ю. Вільчинська та ін.]; 2-е вид., перероб. і доп. – Львів: Новий Світ-2000, 2017. – Т.2.: XX - початок XXI ст. - 598 с. - С. 128-148
 18. Мангайм К. Ідеологія та утопія. Пер. з нім. Дух і літера, К., 2008. 370 с.
 19. Фромм Е. Втеча від свободи / Пер. з англ. М. Яковлев. Харків: «КСД», 2019. 288 с.
 20. Lytovchenko A., Voiko D., Yashkina D and Jørn Holm-Hansen . The Discourse of Moderation and Cohesion as an Effective Electoral Tool: Sluha Narodu in Ukraine's 2019 Parliamentary Campaign. In Aasland, Aadne, Kropp, Sabine, eds. 2021. The Accommodation of Regional and Ethno-cultural Diversity in Ukraine. Cham: Palgrave Macmillan. 2021. P. 111-142 https://doi.org/10.1007/978-3-030-80971-3_5

Допоміжна література

1. Gellner E. Conditions of Liberty. Civil Society and its Rivals. – London, 1994.
2. Адорно Т. Теорія естетики / Пер. с нім. П. Тарашука. Київ: «Основи», 2002. 518 с.

3. Бодріяр Ж. Символічний обмін і смерть / Бодріяр Ж. [Переклад з французької Леоніда Кононовича]. – Львів: Кальварія, 2004. – 376 с.
4. Габермас Ю. До реконструкції історичного матеріалізму / Пер. з нім. В. Купліна. — К.: Дух і літера, 2011. — 320 с.
5. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості / Габермас Ю. – Львів : Літопис, 2000а. – 318 с.
6. Жижек С. Метастази насолоди. Шість нарисів про жінку й причинність. Пер. з англ. Олександр Мокровольський — Київ: «Альтернативи», 2000. – 188 с.
7. Жижек С. Погляд навскіс. Пер. з англ. Павло Швед. — Київ: Комубук, 2018.
8. Ортега-і-Гасет Х. Дегуманізація мистецтва. Бунт мас / Вибрані твори. К. : Основи, 1994. – 424 с.
9. Патнем Р. Гра в кеглі наодинці: занепад соціального капіталу Америки / Роберт Патнем // Незалежний культурологічний часопис, 2001. – № 21. – С.30-46.
10. Розенблюм Н. Л. Громадянські суспільства: лібералізм і моральні впливи плюралізму / Ненсі Л. Розенблюм // Незалежний культурологічний часопис, 2001. – № 21. – С. 6-29.
11. Фромм Е. Мати або бути? / Пер. з англ. Г. В. Яновська. Харків: «КСД», 2020. 304 с

10. Орієнтовні тематичні напрями питань контрольної роботи

Визначення ідеологій.

Ідеологія за К.Марксом, В.Леніним, К.Мангеймом, Л.Альтюссером

Політичні та неполітичні ідеології

Психологічний базис політичних ідеологій

Ідеологія та механізми уподобань

Групові, класові ідеології та мислення

Структура ідеології

Функції ідеології

Повсякденні ідеології (за І. Поповою)

Квазі- та протоідеології

Ідеологізація та деідеологізація

Ідеологія, ідеали, цінності

Ідеологія та свідомість.

Ідеологія та світогляд

Ідеологія та стереотипи

Міфи та ідеологія

Ідеологія та гегемонія.

Ідеологія та дискурс

Ідеологія і габітус

Ідеологія і наука

Ідеологія і соціологія

Ідеологія і стереотип

Ідеологія та практики

Соціальні підвалини та соціальна підтримка ідеології

Політичні ідеології: типології та витоки

Деідеологізоване суспільство: перспективи та проблеми

Схеми аналізу ідеологій: від концептів до механізмів

Ідеології в суспільствах не-західної раціональності

«Анти»-ідеології як стилі життя

Політичні ідеології (дві на вибір) – характеристика та порівняння.